СВОБОДА SVOBODA



УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 71. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 28-го березня 1938. No. 71. Jersey City, N. J., Monday, March 28, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ЗА ПОМІЧ ПЕРЕСЛІДУВАНИМ МЕНШИНАМ

ВОРМ СПРІНҐС. — Президент Рузвелт заявив перед журналістами, що він одобрює рух за те, щоб допустити до Злучених Держав Америки переслідувані меншини з европейських країв, головно з Німеччини, Австрії, Італії та Росії. Америка повинна продовжувати свою ролю захисту всіх переслідуваних політично і релігійно людей, яку то ролю вона відграє від початку французької революції. Заразом президент підкреслив, що допускаючи політичних еміґрантів до Америки, уряд не може ламати іміґраційних квот і законів.

ҐРІН ПРО ДОПУЩЕННЯ ІМІҐРАНТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Предсідник Американської Федерації Праці, Вилйем Ґрін, заявив, що А.Ф.П. радо витає цей рух, який має за завдання спроваджувати до Америки політичних утікачів з европейських країв. Але ці втікачі не можуть приїжджати до Америки в більших числах, як це передбачає теперішній іміґраційний закон, бо це булоб несправедливо для американського робітника, який має нині великі труднощі в знайденні роботи.

КРИТИЧНІ ЗАВВАГИ НА УРЯД.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Бейлі виголосив на зібранні Академії Політичних Наук доклад, у якім говорив, що в Америці може прийти до добробуту тільки тоді, коли уряд цілковито змінить свою політику. Ця зміна малаб заключатися в тому: 1) зменшення податків; щоби бізнес міг розвинутись, не можна йому відбирати всіх грошевих резерв; 2) Зрівноваження державного буджету; коли уряд витрачує більше, ніж дістає від людей, то остаточно він мусить доводити край до бакротства; незрівноваження буджету викликує недовіря серед людей. 3) Закинення конкуренції державних підприємств з приватними; ніякий підприємець не стане до конкуренції з державою, бо він заздалеґідь знає, що програє. 4) Знесення Акту Ваґнера про взаємовідносини між працею і капіталом; це повинні вирішити між собою самі: праця і капітал.

А. Ф. П. ПРО ЗАРОБІТНУ ЗАПЛАТУ.

ВАШИНҐТОН. — Перед конґресовим комітетом робітничих заплат і годин праці зізнавав предсідник Американської Федерації Праці, Ґрін. Він сказав, що А. Ф. П. не одобрить найменшої заробітної заплати: 20 центів на годину. Але може одобрити 30 ц. на годину під умовою, що впродовж року ступнево піднесеться ту заплату до 40 ц. на годину. Щодо довготи робучого тижня, то Ґрін ніяк не погоджувався на 44 години на тиждень. Найдовший час праці повинен бути 40 годин тижнево, але також із застереженням, що той час ступнево вкорочуваноб. Ціллю А. Ф. П., говорив Ґрін, є довести до 30-годинного тижня праці по всіх галузях промислу і по всіх стейтах Злучених Держав.

ЮНІЯ ВИКИНУЛА СВОГО РЕДАКТОРА.

НЮ ЙОРК. — Заряд юнії моряків викинув свого редактора Лунеса, який у юнійнім орґані „Ренк енд фаєл пайлот" критикував заряд, та закидав йому комунізм. Лунес говорив, що при заряді юнії стоять люди, які мають на увазі інтерес комуністичної партії, а не добро моряків. Лунеса поставлено перед юнійний суд, який його виправдав. Але заряд таки його викинув, хоч були заміти, що таке поступовання противиться демократичним засадам і свободі слова.

МЕКСИКО ПРОДАЄ НАФТУ ЯПОНІЇ.

МЕКСИКО СИТІ (Мексико). — Мексиканський соціялістичний уряд, який недавно сконфіскував американські і британські нафтові компанії на теренах Мексика, тепер торгується з японським урядом, щоб йому ту нафту продавати. Представник уряду заявив, що Мексико волілоб цю нафту продавати якимсь демократичним краям, але бизнес є бизнес.

ВИГРАВ ЦІКАВИЙ ПРОЦЕС.

НЮ ЙОРК. — Перед присяглим судом закінчився тут цікавий процес: адвокат Филип Дейвис заскаржив залізничу компанію за те, що в часі його їзди з Олбані до Ню Йорку він мусів цілий час стояти,, бо не було місця сісти. Через те він опісля хорів якийсь час на ноги. По двох роках судових тягань він таки виграв ту справу і суд присудив йому $45 винагороди. Але тим своїм рішенням суд перший раз признав, що залізничі компанії, продаючи людям білети на сидячі місця у поїздах, ті місця мусять їм дати.

СВІТ В ОБРАЗКАХ



ПРАВДИВА БОМБА, ЧИ ФАЛЬШИВА?

Двацять шість літ тому до поліційної стації в Лос Анджелесі, в Каліфорнії, зайшов Карль Вар і загрозив поліції, що висадить у повітря ляльку, котра, мовляв, наповнена динамітом, якщо трамваєве підприємство „Пасифик Електрик Рейлвей" не піднесе робітничої заплати. Один поліцай ударив його палкою по голові й Вар стратив притомність. Його поставлено за цю загрозу на суд і післано до вязниці. Недавно у возі товарового поїзду арештовано волокиту за безправну їзду. На поліції стверджено на основі відтисків пальців, що це Карл Вар. Він заявив поліції тепер, що бомба була фальшива, бо в ній ніякої вибухової матерії не було.

СВЯЩЕНИК, РУКОПОЛОЖЕНИЙ СИНОМ.

Рідкий, якщо не перший випадок в історії церкви трапився недавно у Штрасбурґу. У присутності штрасбурзького єпископа Руха, ґенерального вікарія єпископства Дувє та багатьох інших представників відбувся обряд рукоположення на священика Антона Ортальо, 65-літнього старця.

Ортальо, який походить із родини льотаринзьких урядовців, уже замолоду був ревним католиком і всі свої вільні хвилини присвячував церкві. Він оженився, коли ще був 25-літній юнак, і став батьком 11 дітей, з яких 9 ще жиють. Шість його синів стали священиками, або монахами.

Шість літ тому Орталькові померла жінка. Тоді вдовець рішив зреалізувати мрії молодости. Пять літ учився він на теольоґічному факультеті у Штрасбурґу і саме тепер став священиком.

Цілий обряд відбувся у каплиці єпископа. Єпископ Рух висвятив Орталя на священика й поблагословив його. Але сам обряд рукоположення виконав син нового священика, також священик.

ТРАҐІЧНЕ ВЕСІЛЛЯ.

У югославському селі Стретнику, недалеко Београду, відбувалося в домі одного селянина весілля його дочки. Гості бенкетували й весело бавилися на першому поверсі дому. Надолині, на невикінченому ще партері містилися стайні і господар поскладав сіно. Хтось із гостей кинув мабуть наґорі незагашену папіроску, яка крізь щілину в підлозі (дім не був ще зовсім викінчений) впала на сіно. Сіно тліло доволі довго, але підчас забави ніхто не звертав уваги на це. Раптом цілий дім станув у вогні. Підлоґа завалилась і гості попадали у вогонь. Зо згарищ добули 30 трупів, 6 осіб померли в лічниці. Померли теж і новоженці. Важко ранених є 10 людей.

САМОГУСТВО ЖІНКИ МІЛІОНЕРА.

В Европейськім Готелі у Варшаві в лазничці кімнати ч. 235 знайшли тіло Ганни Гурвічевої, жінки жидівського міліонера з Вильна, експортера льну з Польщі. Гурвічева виїхала з Вильна і замешкала в готелі під назвищем Михайлини Гурскої з Білостоку. Покищо не відомо, чи Гурвічева скінчила самогубством, чи померла на удар серця. Вияснення справи заплутує така карточка російською мовою: „Втікаю, заалярмуй!" На тілі не було ніяких слідів, лише на чолі лікар ствердив декілька крапель застиглої крови. Може секція тіла виявить причину загадкової смерти.

ЛЬВІВСЬКИЙ „СИНОБОРОДИЙ" ПІД КЛЮЧЕМ.

Львів має нову сензацію. Поліція арештувала власника споживчої крамниці, 46-літнього Максиміліяна Петрова, який замкнув свою жінку Катерину в помешканні, щоби померла від ґазу. На щастя, жінка зорієнтувалася, що в мешканні видобувається ґаз, вискочила крізь вікно — з висоти трьох метрів — на вулицю і повідомила про все поліцію. Виявилося, що Петрів оженився від вересня 1936 р. вже третій раз. По смерті першої жінки, з якою мав сина і доньку, Петрів оженився негайно другий раз, а по смерті другої жінки у 1937 р. оженився у вересні 1937 р. третій раз. По обох своїх померлих жінках Петрів дістав більшу спадщину. Оженившись із третьою жінкою, обезпечив її в П. К. О. на 20,000 зл. і тепер хотів її отруїти, щоб дістати ці гроші у свої руки. Далі виявилося, що Петрів познайомився вже з новими кандидатками до подружжя при допомозі оголошень у пресі і побрав від них навіть зачети на нове подружжя. Тому хотів позбутись третьої жінки, щоб оженитись четвертий раз.

ПОДРУЖЖЯ 106-ЛІТНЬОГО СТАРЦЯ.

Турецька преса пише, що до урядовця цивільного стану в Ізмір зголосився 106-літній старець, заявляючи, що задумує одружитися з 43-літньою жінкою „Італією". Наречений є громадяном Югославії, наречена — італійкою.

СКАНДАЛ ПІДЧАС ЗАБАВИ В „ЗВЙОНЗКУ НАУЧИЦЄЛІ" У ЛЬВОВІ.

Підчас забави в домівці „Звйонзку Научицєлі" у Львові Розалії Яворскій пропав зарукавок з 8 зл. та ключами до мешкання. Комітетові закликали постерункового, а коли прибув постерунковий, виявилося, що зарукавок „взяли'' два безробітні урядовці: Єжи Капрі і Роман Дибайло.

З СУДУ ПІД ВІНЕЦЬ.

Італієць Маріо Квіндо вернувся недавно з Америки, куди був виїхав, щоб зробити славу співака. Одначе доля закепкувала собі з молодого співака Марія і він замісць чарувати людей своїм милозвучним тенором опинився в кухні одного з найбільших готелів у Ню Йорку. Там теж зробив каріеру, маючи ґастрономічний талант, і в короткому часі став міліонером. Здобувши маєток, вернувся до Італії, купив віллю в Римі, де хотів жити спокійним життям. Тимчасом виявилося, що його сусідка була вчителькою музики та співу і Маріо мусів вислухувати щодня фальшивих трелів учеників учительки. Маріо протестував постійно, але безуспішно. Вкінці подав сусідку до суду за нарушення публичного спокою. Коли в дні розправи обоє прийшли до суду і глянули на себе — кинулися в обійми. Виявилося, що вчителька вчила давніше співу Марія Квінда. Здивований урядовець мусів відложити акти справи до архіву, бо дотеперішні вороги рішили закінчити свою ворожнечу подружжям.

ПОЛЬЩА ЗАМИКАЄ ПОВОРОТ ЕМІҐРАНТАМ

ВАРШАВА. — Польський сойм ухвалив предложений урядом законопроект, яким польська влада може уневажнювати польське громадянство тим особам, що перебувають поза границями Польщі понад 5 років. Цей закон є звернений у першу чергу проти „галицьких жидів", яких є коло 25,000 в Австрії, а які хотілиб тепер вертатись до Галичини, зглядно до Польщі, як Австрію прилучено до Німеччини. Назагал закон відноситься до всіх тих польських громадян, що втратили звязок з Польщею, що вели протипольську акцію і не зголошувалися до відбуття військової служби в Польщі.

Відноситься й до українців.

Американський кореспондент, що доносить про цей закон, подає, що він вдаряє в першу чергу жидів в Австрії, а далі тих, що живуть у Румунії й Чехословаччині та в інших краях Европи й Америки, а зокрема вдаряє ще й українців, що були змушені покидати українські землі під Польщею.

СЛОВАКИ Й УКРАЇНЦІ.

БРАТИСЛАВА (Чехословаччина). — Словаки рахуються з тим, що вже в короткому часі судетські німці матимуть повну територіяльну автономію. Та автономії домагаються і словаки. І попирають таке саме домагання автономії, що є виставлене закарпатськими українцями.

ВИГРАЛА — УКРАЇНСЬКА ІДЕЯ.

УЖГОРОД. — Переведений „учебниковий плебісцит" на Закарпатті, щоправда, збільшив мовний безлад у шкільництві, але підніс національну свідомість селянських мас. Плебісцит, як пише преса, відчинив очі селянам і спопуляризував між ними назви „українець" і „український". Плебісцит зближив селянські маси до української інтеліґенції, бо селяни пізнали, хто є їхнім братом. Вони побачили на власні очі, що українську інтеліґенцію переслідувано й замикано до арештів. І тому плебісцит не то що не ослабив українського руху на Закарпатті, а навпаки, його зміцнив. Він збудив серед широких мас почуття кровного звязку з цілою українською нацією.

ЛИТОВСЬКИЙ КАБІНЕТ УСТУПИВ.

КОВНО. — Литовський кабінет міністрів, що приняв польський ультимат, уступив, щоб тим запротестувати проти польського насильства. Президент Сметона поручив зорґанізування нового кабінету о. Владасові Міронасові, начальному військовому капелянові. Тим робом о. Міронас став премієром. Стасис Лозорайтіс, дотеперішній міністер заграничних справ, остався на давнім становищі.

НАСТРІЙ ПРОТИ ПОЛЬЩІ ПОГАНИЙ.

КОВНО. — По цілій Литві відбуваються віча і демонстрації, звернені проти Польщі. Уряд старається втихомирити населення, бо боїться, щоб Польща не посунулася ще далі у своїх домаганнях. Та це не помагає. Головно протестує молодь. Також дуже незадоволені військові.

ВИВІШЕНО ПОЛЬСЬКИЙ ПРАПОР.

КОВНО.—Теперішня столиця Литви, місто Ковно, побачила перший раз польський прапор. Вивішено його в готелі Метрополь, де урядуватиме перший польський посол. За ввесь час литовської державности, себто від 1918 року, такий прапор не повівав з ніякого будинку в цілій Литві.

НАРІКАЮТЬ НА ФРАНЦІЮ.

ПАРИЖ. — Польський амбасадор Лукасевич вислав до французького міністра заграничних справ ноту, якою запротестував проти становища великої частини французької преси, що нападає на Польщу за її ультимат, висланий Литві. В тій ноті жалується Польща ще і на нельояльність з боку Франції, яка перед кількома місяцями дала Литві позичку і допомогу у военних матеріялах, не повідомляючи про це Польщу, свою союзницю.

КАРДИНАЛ ПОПИРАЄ НАЦІСТІВ.

ВІДЕНЬ. — Кардинал Ініцер, відомий зо своїх виступів проти Совєтів за їх виголоджування міліонів для політичних цілей, візвав католиків голосувати підчас плебісциту за націстичну владу. Плебісцит відбудеться 10. квітня.

НЕ ПІШОВ ЧИСТИТИ ВУЛИЦЬ.

ВІДЕНЬ. — Як відомо, націсти забирали жидів до чищення вулиць міста. Ось так підійшли і до дому, в якім мешкав ґенерал Сомер, начальник леґіону жидівських ветеранів. І візвали його до чистки міста. Він попросив, щоб дали йому можність переодягнутися. За хвилю вийшов у параднім ґенеральськім уборі й з усіми ордерами. Націсти засалютували і лишили його в спокою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ПЕРЕЛОМІ ЕПОХ

Заняття Австрії Німеччиною історія розглядатиме за всякою правдоподібністю як кінець одної епохи і початок другої. Коли Німеччина заняла Австрію й ні одна з держав не підняла ефектовного протесту, який вони від кінця війни заповідали, то це було зовнішньою признакою основної переміни, що зайшла в політичній конструкції Европи.

Як ми всі собі добре пригадуємо, останню світову війну ведено ніби за певні основні принципи, як: свобода націй, залежність урядів від правлених народів, мирне полагоджування міждержавних спорів. Коли аліянтські держави, що такі принципи виставили, перемогли осередні держави, аліянти могли перевести свою програму в життя. Президент Вилсон пробував покласти основи під новий міждержавний устрій, спираючи мир на ці принципи, що їх аліянти, а спеціяльно він, голосили. Одначе Франція в своїм гістеричнім страху перед Німеччиною не дала йому перевести своєї волі, а сперла мир на стару систему понижування ворога, використовування військової перемоги докраю, на роззброєння переможеного і його матеріяльному визиску. Тільки такий мир видався Франції ґарантією перед відплатною війною з боку Німеччини.

Щоб до такої війни не допустити, Франція викривила Вилсонову ідею міждержавної орґанізації, Ліґи Націй, а потім, усе ще не почуваючися безпечною, склеїла цілу низку міждержавних договорів, оточуючи Німеччину довкола ланцюхом ворожих держав. Повстала „мала антанта", а Польща перемінилась у французьку прислужницю.

Людям, що читають історію поверховно, себто лише на те, щоб знайти підтвердження на свої упередження, здавалося, що такий розклад сил лишиться в Европі вже навсе. Та історія знає такі спроби верховодити в Европі, але рівночасно показує, що ці заходи навіки не вдержуються. Не вдалося вдержати Франції свого верховодства й тепер. Не минуло й двох десятків років від французької перемоги й заложення французької геґемонії в Европі, а вже з цеї будови осталися самі тільки руїни. Двацять років Франція грозила війною, якщо Австрія важиться прилучитись до Німеччини, а тут Німеччина прилучила Австрію проти волі Австрії, а Франція не важилася йти війною. Це був зовнішній доказ, що період французького проводу в Европі скінчився.

Починається тепер інша епоха. Пробує тепер Німеччина збудувати в Европі свою геґемонію. Будує її в такий самий спосіб, у який будувала його недавно Франція: себто спирає її на мілітарну силу та міждержавні союзи. Якщо є яка ріжниця між поваленою французькою геґемонією і наростаючою німецькою, то хіба та, що французька спиралася на запал переможниці, а німецька спирається на очайдушність переможеної держави. Звісно, тепер є люди, які думають, що ця нова геґемонія буде винятком від попередніх та що вона вдержиться навіки, хоч історія таких випадків не знає.

ЯК ЦЕ НАЗВАТИ?

Є такі явища нашого крайового життя, яких ми не можемо порушувати в місцевій пресі, хоч це явища нашого внутрішнього українського життя.

Але є вони такі дикі, такі жахливі, що муситься згадати про них у нашій пресі бодай поза краєм. Вистане, наприклад, щоб сталося якесь убивство, як зараз, як от у числі 18. часопису „Нова Зоря", яка називає себе орґаном католицьким, доводиться читати у вступній статті м. і. таке: „З тої точки погляду осуджуємо й політичний і всякий інший терор як річ страшну під оглядом моральним, недоцільну під оглядом політичним і шкідливу під оглядом національним. Та очевидно головна вина в тій орґії злочинів і національного шкідництва не тяжить на зведених до злочинів дітях або недосвідчених молодих людях, а на старих пропаґаторах „роскоші ножа і крови", які літами витворювали „відповідну" атмосферу, представляючи недосвідченій молоді свої гайдамацькі кличі зпід чорної звізди як „патріотичні" гасла, сперті буцімто на традиції „найкращих" батьків. Ось де затроєне джерело страшних злочинів, що деморалізує нашу молодь і надзвичайно ослаблює нашу пригноблену націю. Співвину того поносять також усі ті, що чимнебудь причиняються до поширювання таких писань і уможливлювання таких прилюдних аґітацій, які витворюють злочинну атмосферу. Є такі люди між нами, є поза нами, які сприяють викликуванню злочинної атмосфери між нашою молоддю, щоб ослабити нас як народ. Ми нераз звертали на це увагу".

Дальше автор, цілком певно редактор ґазети **д-р Осип Назарук,** боліє, що оті „моральні справники" уйшли кари, але, пише, „маймо надію, що зо сторони обох націй, які живуть у цім краю, буде зроблене все, щоб оздоровити атмосферу, навмисно затроювану демаґоґами зпід темної звізди, та що не буде дальших нерозduманих кроків, які моглиб тільки долити оливи до вогню, що очевидно догоряє".

Стільки п. Назарук, той самий, що на ту тему писав уже безліч разів і в тім самім тоні, вживаючи тих самих виразів. А тепер просимо уважно прочитати написане в **„Новій Зорі"** і вдуматися в це...

Що цей апель означає?

Можна мати ріжні погляди на терор і акти насильства. Знаємо, що одні їх оправдують, інші осуджують. Але чи Назарук обмежується до осуду? Ні, він **денунціює перед польською владою** тих своїх земляків-українців, яких він у своїй злобі вважає відповідальними за створену в краю напружену атмосферу, що викликує акти насильства.

Хто живе в Рідному Краю і слідкує за його життям, той чудово знає, на кого це Назарук натякає і кого денунціює. Зрештою в давніших своїх статтях-доносах він таки просто називав їх по імени. Чи це допускальна річ?

Повторяю, можна бути противником тої чи іншої крайньої течії у власнім суспільстві. І можна її поборювати з боку ріжного світогляду, наприклад християнської точки погляду, і бути „чесним з собою". Але хто, поборюючи ту крайню течію, або її здогадних „моральних справників" у своїй власній суспільності, **доносить на них чужій владі,** той є останній шубравець і каналія.

В данім випадку Назарук чорним по білому апелює до своїх польських однодумців, журналістів, отих, що славословлять польонізаційну акцію проти нашого народу, і простягає їм свою „братню долоню", щоб спільними силами нищити немилих собі власних земляків, редакторів, публіцистів, журналістів, майже тикаючи пальцем у них і питаючись: чому ви, поляки, не зробите з ними порядку? І то на тій підставі, що п. Назарукові здається, що то вони є винуваті... Така процедура навіть з доказами в руках була би підла. А якоюж її назвати, коли вона голословна?

Чи це не останнє лайдацтво? Чи людина, яка виписує щось подібне, повинна бути редактором католицького часопису (орґану еп. Хомишина), і то ще такого, що є в безнастанній війні з митрополитом Шептицьким?

Пишемо про це, бо цей „вичин" п. Назарука не осамітнений. Він від років цькує польську владу на немилі собі особи у своїй пресі, денунціюючи їх у „Новій Зорі", звідки ті доноси радо підхоплюють ріжні україножерні „Дзенніки" і „Вядомосці".

Пишемо про те, щоби публично натаврувати цю нікчемну і підлу роботу бодай перед очима наших заокеанських земляків.

КОТРИЙ СУСПІЛЬНИЙ УСТРІЙ ЛІПШИЙ?

В нинішніх часах треба кожному знати головні основи економіки і суспільного устрою. Головно молодь мусить знати про ті річи бодай у грубих зарисах. Бо минулися вже ті часи безповоротно, коли міліони людей жили в щасті й умірковaнім добробуті, не маючи найменшого поняття про те, що то „економіка", й не знаючи навіть, що існує така назва. Колись люди не чули про комунізм, капіталізм, соціялізм, фашизм, і приймали свій суспільний устрій як щось таке природне, над чим навіть не треба застановлятись, бо воно накинене природою, а тому є поза всякою можливістю зміни.

Нині в Европі вже кільканацять-літні студенти займаються найглибшими суспільними питаннями; вони рішають, що краще: комунізм, фашизм, соціялізм, чи демократія; деколи гарячо піддержують даний устрій, а деколи нишком плянують його повалення. Таксамо живо цікавиться нині в Европі „політикою" продавець ґазет, шевський челядник, перекупка. Бо кожна зміна в суспільнім устрою живо заторкує їх власне життя.

Ця напруга і те зацікавлення ріжними суспільними справами приходить скорим кроком і до Америки. Також і тут починається ширити серед найширших мас „політикування". І тут говорять усюди про фашизм, комунізм, демократію, свободу, „реґляментацію". Та це тільки початок. Треба сподіватися, що „політикування" буде далі і далі глибшати.

Тому варто пригадати кілька основних законів, які керують збірним життям людей. Знання тих законів поможе потім розвязувати, бодай у найгрубших зарисах, багато інших складних проблем.

Підходячи до ріжних суспільних справ, наша суспільність, а передівсім наша молодь, мусить знати, що фактично на світі нема ні одного суспільного устрою, щоб був би ідеально добрий. Бо сама природа людей не є ідеально добра. Люди мусять у житті змагатись; а успіх одного дуже часто означає втрату когось іншого. Серед тих обставин хтось мусить бути використаний, хтось покривджений.

А колиб хтось хотів силою зрівняти всіх і згори забезпечити всім удержання, то тоді він тим убив би охоту до змаґання, охоту вивищуватись; а в дальшім бігу вбив би серед людей охоту до поступу, до праці. Колиж люди не захочуть працювати, то дуже скоро вичерпається і те джерело добробуту, з якого даний устрій хотів усіх людей однаково нагороджати. Після цього, щоб рятуватися, даний суспільний устрій мусить ступнево запроваджувати примус до праці і поступу. Цей примус звичайно кінчиться жорстокою диктатурою і пануванням нечисленної кліки над рештою населення.

Вже менше небезпек криє в собі устрій, який признає приватну власність і каже кожному чоловікові: те, що ти собі законно придбав, є твоєю власністю; а колиб хто тобі хотів це відібрати, то устрій буде тебе силою боронити.

Але і такий устрій має небезпеки. Бо внаслідок економічно-суспільної ферментації остаточно величезна скількість народнього майна стає власністю нечисельного гурта, який до певної міри диктує життєві умовини величезній більшості. В таких випадках даний суспільний устрій мусить щось зробити, щоб те майно знов роздробити й повернути його в посідання ширшого загалу. Тому влада мусить приймати певні реформи і посуватись або „направо", або „наліво".

Але ці пересунення залежатимуть виключно від того, в якому стані знаходиться край. Коли край промислово дуже розвинений, а національне майно дуже скупчене в одних руках, то тоді, очевидно, ліві реформи будуть потрібні. Але коли край знаходиться в первісному, не розвиненому економічному стані, то, річ ясна, тоді потрібно індивідуальної ініціятиви, потрібно заохоти до змагань, потрібно капіталізму в чистій його формі.

Але й тут треба звертати увагу на зверхні обставини, а саме на характер даного народу. Коли нарід належить по дусі до західньої цивілізації і в його натурі є „жилка" до змагань, тоді, щоб розвинути край, треба давати людям найбільшу особисту свободу враз з ґарантією, що надбане законним способом майно стане їх власністю. Колиж нарід має таку колективну душу, як російський, то це ще питання, чи особиста свобода штовхне його до розвою.

Маючи це на увазі, можна сказати, що всі устрої подібні до вітамін у нашім орґанізмі, чи краще до лікарства в аптиці: раз чоловікові потрібно одного лікарства, а раз другого. Щоб зміркувати добре, якого устрою потрібно даному краєві, треба добре взяти під увагу його стан. Люди, які без розбору проповідують один суспільний устрій, а без розбору відкидають інший, подібні до тих людей, що знають лиш одно лікарство і силують кожного те лікарство зажити, без огляду на те, чи чоловік хворий на шлунок, чи на сухоти.

Одначе провірюючи стан даного народу, треба також брати все під увагу не тільки внутрішній його стан, але і його положення серед інших народів. Бо дуже часто трапляється таке, що під загрозою з боку якоїсь зверхньої сили нарід мусить змінювати в себе внутрішній устрій і складати владу в руки одного диктатора, а рівночасно ширити величезне патріотичне напняття, культивувати героїзм, ідеалізм, охоту пожертвування.

Маючи це все на увазі, можна нераз похвалювати й одобрювати те, що діється в якомусь народі в Европі, а в цілості відкидати те саме в Америці. Точнісінько так, як можна одно лікарство поручати одному чоловікові, але забороняти його іншому.

В оцінці суспільного устрою треба мати широко відчинені очі. А тоді чоловік врятується від баламучення, що його ширять нині всякі баламути, раз під покришкою боротьби з „фашизмом", а раз — в імя „демократії".

Дмитро Макогон.

НАДГРОБНА ПРОМОВА

Велика рідношкільна імпреза. Так принаймні було видруковано на запрошенні Батьківського Кружка вселюдної школи, що дав почин до тієї... великої імпрези. А поправді, була це звичайна різдвяна просфора, яка своїм доходом мала підсилити фонд Батьківського Кружка на доживлення вбогої шкільної дітвори.

Всеж гучна, багатомовна рекляма своє зробила. Наше громадянство дуже ласе на сензації, таки любить усі небуденні видовища. Не дивниця: душа нашого брата, придавлена тяжкими буднями сірого життя, потребує хоч деколи якоїсь розваги.

І тому Батьківському Кружкові таки пощастило. Велика саля нашого „Сокола" ледви вміщувала чотириста душ, що засіли за довгими столами у святочному вижиданні.

Почалась „імпреза". Катехит школи, відправивши молебень, свяченою водою покропив довгі столи і поділився з приявними просфорою. Опісля всі голови похилилися над тарілками. Згодом почалися промови. Такі промови, що підбадьорюють душу, зцементовують розсварені гуртки, злагіднюють навіть особисті конфлікти. Голова Кружка також промовляє. Його сильний голос гураґаном летить до сотень сторожких вух, які нахилюють голови в одну, то в другу сторону. Вуха жадібно ловлять кожне слово, бо воно летить від представника рідношкільної ідеї, людини, що вже кільканацять років стоїть на тому відповідальному становищі.

— Рідношкільна ідея, — говорив промовець, — на великий наш жаль і сором, не має такого зрозуміння у нашій національній збірноті, як цього вимагає теперішня пекуча потреба. Її маловажать, над нею переходять до денного порядку. І якби не велика, просто надлюдська посвята малого гуртка людей, що в тяжких умовинах життя завзято й послідовно здійснює ту ідею, вона в нас уже давно сталаб утопією, сталаб тим, про що ми тільки мріяти моглиб у пообідній дрімоті. Цей гурток, то наше дороге, вельми заслужене рідношкільне вчительство і за це йому честь і слава...

— Слава! Слава! — загреміла саля.

Рясні оплески заглушують кінцеві слова промовця.

Музика грає „Многая літа". Очі приявних замиготіли ясними вогниками. Ті вогники просто палять оцей „ідейний гурток". Він сьогодні перший герой тієї імпрези. Куди не глянеш, усі радісно захоплені лиця звернені тільки в його сторону.

До мене підбігає один громадянин і тиче мені свою руку.

— Прийміть мої якнайщиріші побажання. Учительство Рідної Школи робить справді велике національне діло. Я, повірте мені, над цим і досі не застановлявся.

— То вже тепер напевно станете членом „Рідної Школи?...

— Так, так, подумаю над тим... — скрутився в той мент „захоплений" громадянин і поквапно віддалився від мене.

Я глянув на салю. Більш як три четвертини її простору заняли самі принагідні симпатики „великої рідношкільної ідеї".

Офіційна частина скінчилася. Рідношкільне вчительство зійшлося в куті салі. Так якось самочинно, інстинктовно. Людину все тягне до своїх найближчих. Усі лиця поважні, навіть сумні. Тільки одна наймолодша товаришка Стефа блимає промінчиком щастя.

— Добре говорив голова, дуже добре. Бодай висловив нам прилюдне признання за нашу працю. А це вже багато значить!..

А я на те:

— Я оповім вам одну подію. Такі події, це собі звичайні історії на наших землях. Вони всюди і часто трапляються. Те, про що хочу говорити, трапилося випадково в Чернівцях.

„Жив там один політичний еміґрант. Колись був він старшиною української армії; на війні, як це казали очевидці, бився як лев, просто чудес доказував разом зо своєю військовою частиною. У тій війні втратив він одну ногу. Опісля кілька років просидів по ріжних ізоляційних таборах, згодом появився на чернівецькому терені. Закордонці, як відомо, меткі; вони скоро приспособляються хочби й до найтяжчих обставин; вони все знайдуть собі якийсь спосіб прожитку. Такий був і цей закордонець. Жив, як знав і як міг, але ніколи не витягав руки за поміччю. Хапався за кожну працю, а що найважніше, він ніколи не бокував від громадянської роботи: провадив хор, працював у драматичному гуртку, давав відчити, орґанізував робітників і слуг, а все безкорисно, все для великої ідеї, хоча життя його було справді злиденне, бо нераз навіть шматка хліба не мав за що купити.

Та сталося одного разу, що його дрантивенька протеза надломилася (просто зо старости) і хоч гинь, треба було про нову думати. А наш закордонець про це й мріяти не міг. Деж йому, бідоласі, взяти аж тисячу леїв?

Сидить бідняга на своєму піддашші, не може навіть на світ показатися. Один його товариш, також закордонець, дізнавшись про це, звернувся до наших установ з проханням дати якусь допомогу для нього.

— Добре — добре — сказали йому, — нехай прохання внесе на письмі, за кілька днів буде засідання виділу...

Тоді він звернувся до поодиноких засібних громадян:

— Дуже радо, — відповіли йому, — він уповні заслугує на поміч, щирий патріот, чесна людина, прийдіть на першого...

А цей „перший" — щойно за тиждень.

Сидить еміґрант на піддашші день-два, а далі не видержав. Помайстрував щось над своєю протезою, надів її, бо треба йому конче в місто, мусів хоч на хліб заробити.

Походив він так цілий день, а вже другої днини вполудне відвезли його до міської лічниці. Протеза поранила йому надрубану ногу, нога спухла, витворилось зараження крови.

Ще раз йому ногу рубали, — не помогло: таки мусів розпрощатися з тим світом

Вістка про його смерть миттю рознеслася по місті. Не було між нашими одної людини, щоб за ним не жаліла. І ніде правди діти: громадянство зробило йому величавий похорон. Було пять надгробних промов, кожний промовець згадував голосно про те, що небіжчик ціле своє життя працював виключно для великої ідеї, мовляв, був воїном і як воїн умер на свому становищі.

А мені з цілої тієї події врізався в память тільки рахунок, який я зробив собі над його могилою. Якби порахувати ціну клепсидр, що сповіщували смерть цього еміґранта, что вже вони могли врятувати його життя, бож стільки треба було заплатити за одну нову протезу. А кошти похорону, а вінки?"

Рідношкільне вчительство, вислухавши цю історію, похилило свої покірливі голови на груди. Навіть товаришка Стефа споважніла. Гості почали виходити з салі. І всі вони кидали востаннє радісний усміх і приязно кивали руками в сторону рідношкільного вчительства. Сказано: велитні духа, герої дня...

— Товаришу, може у вас знайдеться який зайвий золотий, позичте мені! — залебеділа Стефа.

— А Кооперативний Банк? Що скарбник скаже? Ви знаєте приказ нашої старшини: всі шкільні фонди до Банку! Зрештою я маю тільки пятьдесять сотиків.

— Хай буде й те. Може завтра Кружок щонебудь дасть. Віддам з подякою...

„Герої дня" повільним, отяжілим кроком виходили з салі.

Надворі падав дощ, було холодно і непривітно.

З ДНЯ

ЧИ ЦЕ ДЕМОКРАТІЯ?

Демократія має глибокий зміст. І тому до неї, коли цього потрібно, признаються навіть диктатори. А большевицькі ступайки називають навіть большевицьку конституцію „найдемократичнішою на світі", хоч на основі тої конституції не тільки що не дозволена ніяка інша політична партія в Совєтах, але за її влади жорстоко розстрілюють у Совєтах кожного комуніста, що має трошки відмінну гадку від Сталіна. Чи це демократія?

„ДЕМОКРАТІЯ" ГІТЛЕРА И МУСОЛІНІЯ.

Та не тільки Сталін підшивається під демократію. Також Гітлер деколи говорить, що його рух є найдемократичніший на світі. Бо коли демократія це такий устрій, що опирається на волі народу, то націонал-соціалізм, каже Гітлер, є найдемократичнішим рухом, а то тому, що у загальнонароднім голосуванні він кожний раз діставав поперття від 98% німецького народу.

І Мусоліні твердить, що фашизм є демократичним рухом. Говорить він так: „Коли під „демократією" розуміти устрій, який старається для найширшого загалу здобути можливо найкращі умовини життя і добробуту, то фашизм є саме таким найбільш демократичним устроєм, бо саме він до цього прямує".

ЩОЖ ТАКЕ ДЕМОКРАТІЯ?

В обличчі тих фактів виринає пекуча потреба кожній суспільно-політичній групі, а головно тим, які говорять, що є за демократію, сказати, що вони під „демократією" розуміють.

Кажуть, що клясичних зразків демократії треба шукати в англо-саських народів, головно в колисці демократії, Анґлії. Добре. Але й там ми здибаємо недоречності, які кожний раз треба пояснювати. Наприклад, демократія означає свободу слова. Але хай би хтось попробував в Анґлії десь на прилюднім місці говорити те, що йому вітер нанесе на язик, то відразу опинивсяб за ґратами.

В Анґлії можна критикувати уряд, цілий суспільний устрій, і навіть можна прямувати до зміни. Алє все те мусить бути зроблене відповідно до певних приписів, у певному, строго приписаному порядку. В Лондоні навіть розказують собі такий жарт: Раз у Гайд Парку на пачці з мила якийсь загорілий комуніст накликував слухачів, щоби пішли до палати короля і її знищили. Як довго справа кінчилася на словах, то присутній поліцай ходив довкруги і тримав порядок, щоб хто з загорілого комуніста не потурбував. Але коли юрба під кінець промови зрушилася, щоб справді піти до королівської палати і її знищити, то тоді вмішався поліцай і арештував ворохобника. Притім він сказав: „До чорта, ви можете собі нищити королівську палату, але це мусить бути зроблене в повному порядку".

ПОДІБНЕ З ДРУКОВАНИМ СЛОВОМ.

Також говориться, що найосновнішою прикметою демократії є свобода друкованого слова. Алеж ми також дуже добре знаємо, що в Анґлії, а тим менше в інших краях, не можна друкувати всього, чого собі хто забажає. Саме в Анґлії звертають дуже велику ваґу на те, щоб у друковані слова не пропустити брудних, нездорових, неморальних річей. А коли трапиться, що хтось таки неморальну книжку, або брошуру надрукує, то такого тяжко карають. Але що таке неморальність? Де вона зачинається, а де кінчиться?

Вкінці важною прикметою демократії є також провід, який повинен бути безпосереднім представником загалу. Адеж ми теж знаємо, що в Анґлії родова аристократія є глибоко вкорінена в суспільність і має величезні впливи на керму краю.

АМЕРИКАНСЬКА ДЕМОКРАТІЯ.

А тепер візьмім під увагу американську демократію. Чи, наприклад, скрентонський „соціялістичний" редактор вважатиме її за зразок для українського народу? А що тоді з біліонерами Рокефелерами, Фордами, Морґанами і 60 іншими родинами, які ведуть економічне життя Америки і від яких залежить добробут чи тужда багатьох міліонів американців?

Знаємо тих наших „народолюбців", що нераз протестують проти цього американського капіталізму, але чомусь ніколи не скажуть, яку заради цьому давати. Соціялізм? Може знищення приватної власности? Так? Коли так, то треба це отверто сказати. А тоді ми докажемо, що знесення приватної власти саме веде до диктатури бюрократичної верстви, до знесення свободи слова і друку, до знищення індивідуальности, себто веде до заперечення саме тих річей, за які пан редактор так побивається, вбираючи їх у плащик „демократії".

ДО ДЕМОКРАТІЇ ТРЕБА ПІДГОТОВЛЯТИ.

Демократія це складне поняття. Самим повторюванням цього слова ми ще демократії в себе не заведемо.

Ці ґрупи і часописи (до них, між іншими, належить і скрентонська), які цеї проблеми ясно не розвязують, а тільки критикують тих, що це роблять, ведуть неґативну роботу, якою не можуть підховати суспільности до демократії. Вони лиш виховують цілі ґурти мальконтентів і тих мудрагелів, що на взір своїх майстрів тільки зчиняють вереск, як хтось інший починає щось робити. Саміж не потраплять нічого зробити.

Степан Мусійчук.

ВЕСНЯНКА УКРАЇНИ

З гір й горбочків леди сплили,
Сумну землю води змили,
Вітер сушить землі лиця,
Весна сонічком сміється.
Верби пуплішки пускають,
Трави зелень прибирають.
Там, де снігу купки були,
Вже комашки ворохнулись.
А ті квіти, що вже сходять,
Нових мрій життя наводять.
А ті пташки, що співають,
З сумних хат нас викликають.
Ми стаємося мов діти,
Йдемо радість нову стріти,
Йдем витати тепле сонце,
Влити втіхи в душу й серце.
А вітрець нас обвіває
І шепоче і питає:

„Щож несете ви з собою,
Із новітньою весною?
Чим засієте ви ниви
Прабатьківські, уродливі?
Яке зерно ви несете,
Чим землицю ізорете?"

І ми голову похилим
І думками в даль полинем
Там, за моря й гори сині,
За весною України.

„Не питай нас, вітре, брате.
Ой, було в нас чим орати!
Були коні й воли сиві,
Було збіжжя на засіви.
Вороги нас зрабували,
Плуги й коні в нас забрали,
Наші ниви орють, крають
І отруту засівають.
Наші діти похуділи,
Ледве зиму протерпіли,
Мерли в голоді біднята,
Ледве вийшли бідні з хати.
Вони йдуть сумні, плачучи,
Виглядають сонця лучів,
Виглядають весни тої,
Щасливої і нової.
А вона прийшла з вітрами,
Та не з пишними квітками;
Прийшла з лютими катами.
Що лютують над степами".

„Ой, не плачте, наші діти!
Чуйте: віє новий вітер.
Тайний подих йде лугами
Понад нашими полями.
Він віщує весни тучі:
Там прийдуть громи гримучі,
Степ й долина потрясеться,
Слід ворожий там затреться.
Викине земля каміння,
Знищить враже там коріння;
Пройдуть громи, бурі й тучі,
Зникне терня там колюче.

„Там весна нова погляне,
Зійдуть квіточки полями
Й понесеться в небо синє
Пісні: веснянка України".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Протестаційне віче.

Старанням Окружної Управи ОДВУ в Ню Йорку відбулося в неділю пополудні, 13. березня, в Українськім Народнім Домі протестаційне віче проти Польщі. Громадянство зрозуміло значіння цього віча й заповнило салю так, що не стало місця навіть у сінях.

Віче відкрив секретар Ц. У. ОДВУ, Евген Скоцко, й заявив, що ми не робимо протестів, щоб скаржитися перед ворогами чи світом, але щоб заманіфестувати нашу зорганізованість та силу. Властивою причиною віча були останні події на українських землях під Польщею, де ляхи почали нищити всі наші народні інституції, включно з українською церквою. Вони навіть допустили в соймі до негідних нападів на митрополита Шептицького. Ціла українська імміграція зрозуміла, що тут не йде про напад особистий. І тому українці католики і православні запротестували проти тих нападів у краю. Ось тому й українська імміграція мусить зробити те саме, щоб виявити нашу солідарність з краєм. Рівночасно протестуємо й проти інших окупантів, щоб відріжнити цей протест від большевицьких протестів, які мають на цілі тільки відвернути нашу увагу від жахливих подій у Великій Україні.

Першим бесідником був Володимир Душник, редактор „Націоналіста". Він заявив, що українці ніколи не віддали добровільно своєї землі полякам, та що боротьба продовжується, бо ніщо не змінить постанови української нації — стати вільною. Та цей фронт проти займанців заломали наші партії, бо заключили угоду з поляками, за що український нарід дістав Березу Картузьку, посилену кольонізацію, дальше польщення українських шкіл та нищення української католицької й православної церкви. На доказ навів кілька фактів: У Гриньках на Волині змушено майже ціле село перейти на римо-католицтво; в селі Ланівцях один хлопець хотів одружитися з українкою, то був примушений просити дозволу польського капрала і змінити обряд; у селі Шилах староство повідомило, що дві сестри, одна 6-літня друга 1-літня, добровільно змінили обряд, хоч родичі заявили, що це злочин і що їх діти ніколи не покинуть української церкви й нації; в селі Новосілках Лісних священник дістав із староства приказ змінити 12 українським дітям метрики на римо-кат.; в селі Осниках арештовано православного священника й ґнано його 6 кільометрів пішки підчас дощу. Таких і подібних випадків є тисячі. А недавно польська преса, польське суспільство й польські посли накинулись на митрополита Шептицького, на мецената української культури, котрий щедро допомагає нашим школам, бурсам, захоронкам, музеям, шпиталеві й іншим науковим і гуманним організаціям. Митрополит Шептицький це символ живого українського руху й тому наш протест має звернути увагу Його Святости Папи Пія XI, щоб він положив кінець цим безправствам католицької Польщі. З висловом нашого признання митрополитові ми вважаємо конечним натаврувати деяких українських епископів, а саме еп. Хомишина, котрий веде протинаціональну релігійну політику. (Зокрема звертаємо увагу на нетактовний крок папського нунція у Варшаві, котрий у листі до еп. Хомишина висловлює йому подяку, що цей заборонив українським священикам працювати в національних організаціях. Ми ніколи не дозволимо, щоби польський займанець знищив Святий Юр, цей символ церковного й національного життя України. Будемо боротися, будемо страждати, будемо жертвувати, щоб св. Юр видержав. Бо наша велика майбутність недалеко! Ось, ось за горою, коли дзвони св. Софії в Києві й св. Юра у Львові дзвонитимуть вічно гимни нашому Богові в Соборній, Великій, Вільній Українській Державі!

Черговим бесідником був головний секретар У. Н. С., Дмитро Галичин. Він сказав, що ціллю цього протесту є доказати нашим братам у краю, що українська імміграція болїе спільно з ними в часах нещастя та тішиться в часах успіхів. Ми не сміємо ніколи забути, що наш нарід у неволі й що ми мусимо помагати йому так довго, аж поки не воскресне Україна. В Польщі йде наступ на кожну ділянку українського зорганізованого життя, а останніми часами й на приватну ділянку кожного українця. Ляхи забороняють нашим дітям учитися рідною мовою, забороняють говорити по українськи, по школах примушують молитися чужою мовою, нашу прадідну землю роздають кольоністам мазурам, а недавно почався й наступ проти церкви. Та дзвони Листопадових Днів, Крут, Базару, Біласа й Данилишина, Головінського, Басарабової й інших наших героїв вони не вбють! Також протестуємо проти негідних заяв українських послів. Від українських послів можемо домагатися більше такту й чести, коли вороги плюють їм в очі. Такі посли, як Баран, Мудрий, Целевич та інші, не можуть бути речниками українського народу. Виразником волі й змагань українського народу є націоналістична молодь, що в тюрмі в Равічі в річницю Крут жертвує 4 злоті на українських безробітних. Речниками українського народу не є ті, що в соймі й на волі, але ті, що навіть у тюрмі й на суді стоять за українську ідею визволення зпід усіх займанців. Не плазувати нам перед ворогами й не коритися їм, але ставати в ряди бойового фронту й матеріяльно та морально йому допомагати, бо тільки так станемо вільною й державною нацією. Та не тільки під Польщею діються безправства. На Закарпатті чехи заводять московську мову для українських дітей. З Буковини й Басарабії доходять відомости, що румуни заборонили друкувати українські часописи й 1,500,000 українців лишилися без друкованого слова. На Східніх Українських Землях діється щось неймовірне й цілий світ не може цього зрозуміти. Божевільний опир Сталін мордує, кого попало. Недавній большевицький дипльомат, Бутенко, сказав, що совєтський режім найбільш злочинний. У світі відвертаються від большевиків усі їхні приятелі й здавалосяб, що ніхто вже їм не вірить. Та в Америці є ще ґрупа українських вірних собак цеї огидної большевицької зграї, що приплескують опирові Сталінові. Що їм, що пляново виголоджено міліони селян? Що їм, що сотки тисяч валяються по тюрмах, на засланнях і на примусових працях, щоб тільки проживав у гаразді „найідеальніший, найґеніяльніший і наймудріший їхній батько". Але історія й ми скажемо, що Сталін — це найбільший кат України й та кров, у якій він купається, музить його залити!

По цій промові голова Е. Скоцко попросив присутніх зложити свої добровільні жертви на визвольну боротьбу, щоб ми протестували проти ворогів не тільки словами, але й ділами. Переведена збірка принесла $206.39.

По збірці промовляв англійською мовою молодий працівник, Володимир Буката з Елизабету. Він говорив про те, як поляки силою загарбали українські землі і як то вони переслідують українців. На доказ наводить спостереження американських і британських кореспондентів. Справедливости ні гуманности не знає переможець, і тому не угодовство, але наша зорганізованість, наша духова єдність і наша підготованість можуть у слушний момент помогти нам осягнути нашу ціль. Нація, котрої громадяни не мають точно визначеної мети, мусить програти. Тому ми мусимо дати нашу моральну й матеріяльну допомогу нашим братам, котрі поставили собі за ціль дорогою боротьби з усіми окупантами визволити український нарід з неволі. Тому, молоді українці, прирікаймо сьогодні, що коли прийде слушний момент, ми будемо готові до боротьби за Україну. Заприсягнім пімсту нашим ворогам за пролиту невинну кров наших героїв! Присягнім, що будемо так довго боротися за свою ідею, аж поки не повстане вільна й самостійна Україна.

Четвертим бесідником був д-р Амвросій Кібзей із Дітройту, Міш. Він привитав зібраних і заявив, що їхня громада прилучається до цього протесту, щоб вороги й наші приятелі почули, що жие й буде жити український народ. Світова війна не принесла нам справедливости. Вороги все нам обіцювали, але нічого не дали й не додержали обіцянок, і тому й набудуче ми не повинні числити на якісь порозуміння чи угоди з ворогами. Так то якось зложилося, що цей протест припав у місяці роковин Шевченка, котрий ціле своє життя протестував проти насильства й безправства ворогів України. Ми віримо, що сповниться його пророкування, що прийде день, коли ми встанемо й ворожою злою кровю окропимо нашу волю.

Евген Скоцко прочитав резолюції, звернені проти Польщі й інших окупантів, а присутні приняли їх одноголосно бурхливими оплесками.

ЗА ПРЕЗИДІЮ ВІЧА:
Володимир Різник, Василь Іваник, секретарі.

Австрійський комік Жірарді стрінув знайомого, який привитав його словами:

— Чудово, що зараз зранку стрінув я такого порядного хлопа, як ти!

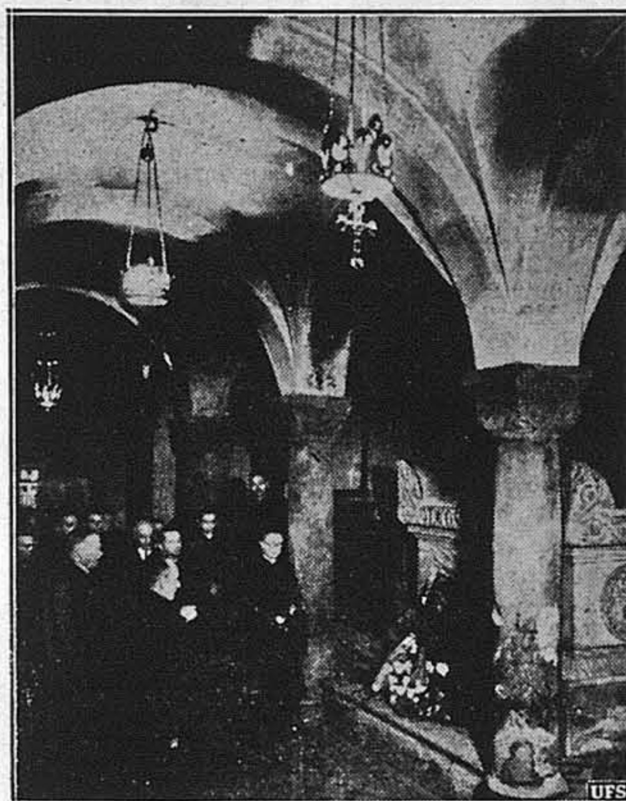
На це Жірарді відповів:

— Маєш більше щастя, ніж я...

— Чи ви вже чули, що Бібулярський здобув учора своїм автом рекорд скорости?

— Не може бути!

— А таки так. Вчора рано купив собі нове авто, а нині вже лежить у шпиталі!



ГУВЕР ВІДДАЄ ЧЕСТЬ.

По Европі робить тепер загадкову туру бувший президент Гувер. У багатьох краях його витають оваційно як бувшого адміністратора американської допомоги для повоєнної Европи. Образок показує сцену з відвидин Гувера в Кракові. Гувер зайшов до гробниці маршалка Пілсудского в Кракові й поставив на гріб велику китицю цвітів. Потім краківський університет надав йому почесний докторат.

Сильна конкуренція.

— Що ви робите, пане Ромку?

— Нічого.

— Добра праця.

— Добра праця, тільки засильна конкуренція.

ТАЙНИ ПРИПЛИВУ І ВІДПЛИВУ МОРЯ

Спроби вихіснування морської сили.

Одним із найцікавіших явищ природи є рухи океанських вод. Що шість годин менше-більше вода підмімається, щоб за шість годин опасти. Так то між двома припливами й відпливами проходить яких дванадцять годин.

Явище це цікавило здавна вчених, аж у 17. столітті дослідив його славний англійський фізик Нютон, що створив славну теорію притягання. Славний поет, учений і французький зайдиголова Цирано де Бержерак (про якого написав драму Ростанд) пояснює відплив і приплив моря впливом місяця. Цікаве, що ця гіпотеза (науковий здогад), хоч висловлена людиною, яка мало мала спільного із строгою наукою, почасті потверджена дослідами вчених. Бо, як стверджено, приплива та відпливи є наслідком впливу місяця на землю. Рівночасно запримітили, що вплив місяця на рухи морських вод є далеко сильніший, ніж вплив сонячних промінів.

Морські води осцилюють (колишуться) все довкола означеної лінії, званої середущим рівнем. Приплива моря творять найбільшу напругу руху води підчас повні й нову (молодика) місяця. Навпаки, підчас першої й останньої квадри ця напруга слабне і спадає до мінімума. Найсильніші приплива бувають підчас весняного й осіннього зрівняння дня з ніччю, себто двічі до року, у хвилині, коли сонце та місяць є найближче рівника. Ріжниці у спізненнях одної фази припливу до другої виносять менше-більше 50 хвилин і 5 секунд, або один приплив по другім наступає за 12 годин 50 хвилин і 4 секунди.

Сила припливу залежить від маси води даного моря. Вузькі та замкнені моря, як нпр. Середземне, Балтійське, мають дуже малий приплив, або не мають його зовсім. Скріплення або ослаблення припливу причиняється до уформування побережжя. Приплив на европейськім побережжі у Біскайському заливі та при берегах Франції, головнож у Британії, такий сильний, що доходить до 35—40 стіп; зате в Нормандії (Шербург) виносить ледви 15 стіп.

Високий приплив має дуже велике значення для морської плавби, бо заповняє плиткі заливи водою і так кораблі можуть причалити до пристані, як це є нпр. у Гамбургу, Лондоні або в Антверпії. Та часом високий приплив може створити некорисні умовини для причалювання кораблів до пристані. Буває це найчастіше тоді, коли величезні морські буруни (хвилі) здержують річну воду, що хоче вплівати до заливу.

Точні рухи морських вод піддавали вже давно думку вихісновувати силу океану для технічних цілей. Великі світові компанії переводять досвіди та проби, щоб перевести цю думку в діло, запрягти морський приплив і відплив на услуги людини.

ПРОШАКИ В КИТАЮ

Одною із спеціяльних прикмет китайського життя є прошацтво. Китайські прошаки — це не лише прошаки „з фаху", бо величезний їх процент творять теж безробітні. Вони не мають помочи від уряду та муніципальної влади, тому згідно з давнім звичаєм стають членами прошацьких організацій.

Головною організацією китайських прошаків є „прошацька біржа". До біржі належать прошаки, менше або більше здорові, каліки й ті, що самі собі завдають каліцтво. При біржі є школа науки прошацтва. За невеличко оплатою охочі до жебрацтта можуть навчитися того, що конечне для прошацького звання, отже: як звихнути або зломити руку чи ногу, як настроювати голос на тони, що найкраще надаються до виманчування милостині, яких слів уживати, щоб викликати милосердя прохожих або як стогнати, щоби викликати переляк у менше милосердних прохожих.

Коли прошак не „презентується" відповідно або не виявляє таланту до виманчування грошей, мусить знайти собі „дитину" або стару „маму". Звичайно таку дитину краде прошак на селі, надтинає йому мязи рук і ніг і звязує слабі ще ті члени, а вони по якомусь часі зовсім обезображуються. „Маму" — стару, сухорляву, беззубу бабу — винаймає собі прошак за найнижчою винагородою. Самособою, „діти" та „матері" все змінюються.

Фінансовою основою „прошацької біржі" є не лише випрошена від прохожих милостиня; важнішi є „добровільні" жертви, які мусять „вплачувати" купці. Незаплачення окупу може мати погані наслідки. Біржа повідомляє що дня своїх членів про „несовісних" купців, супроти яких треба поробити спеціяльні заходи. Тоді прошаки роблять так: перед крамницею збирається юрба прошаків, сліпих, кривих, спаралізованих. Вої разом стогнуть, кричать, що жах збирає. „Цента, заки умру!", „Коли мені не даси милостині, мій дух буде тебе переслідувати, а смерть уже чигає на мене!" і т. д. Коли покупець, що приїхав рікшою, висідає перед крамницею, прошаки зараз обступають його, кричать іще страшніше, відкривають свої рани. Китайський джентельмен подається взад: піднімає обережно поли одягу, щоб не торкалися їх страшні захланні руки, та скоро відходить. Крамниця не має гостей. Коли власник прикличе на поміч поліцію, тоді наче зпід землі виростає юрба прошаків і поліція мусить уступити. Рад-не-рад купець піддається і виносить перед крамницю мішок, повний мідяків, як „контрибуцію".

Іншим виявом діяльности китайських прошаків є їх участь у шлюбах і похоронах. Без супроводу прошаків шлюб не може відбутися. Вони надягають на свое лахміття „одностій" із зеленого матеріялу у білі горошки на червоному полі та машірують у шлюбному поході. Вони мають привілей відносити скрині з виправою і дарунками молодої і нічого не пропаде, коли заплачено достаточний окуп до каси „прошацької біржі". Бубнять у бубни і несуть на раменах лектику з молодою та вимахують хоругвами. В тих самих зелених одягах беруть участь у похоронах багатьох громадян: несуть визерунки слуг, які мають спалити, щоб товаришили покійникові та щоб служили йому на тому світі і будують для покійника мініятурний домик із бамбусових прутиків.

Там, де можна сподіватися більшої користи, нпр. на ярмарках і ріжних святах — китайський прошак зуміє бути жонглером (штукарем), акробатом, актором, музикою, байкарем, дентистом, похатним продавцем, а все і всюди вміє вихіснувати положення.

Два американські туристи зустрілися й оповідають собі дива про свої родинні стейти.

— В моїх околицях є озеро, глибоке дві тисячі метрів — каже один.

— Дрібниця! відповідає другий — у моїм стейті ще глибше озеро. Прошу собі уявити, що минулого року один мій сусід поринув у воду того озера, щоб купатись, і більше вже не вернувся.

— Ну, і що з цього? Воно ще нічого не доказує.

— Що? Нічого? Алеж треба вам знати, що місяць пізніше написав він з Австралії до дому листа, в якім просив переслати йому одяг, що його оставив на березі озера!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На Рідну Школу.

Наше Т-во ім. Ольги Басараб, від. 46 С. У. А., яке займається ріжними суспільними справами, переслало через Обеднання $10 на Рідну Школу, як частину з цьогорічної коляди.

О. Ф.

ВУСТЕР, МАСС.

На визвольну боротьбу.

Гром. Йосиф Зазуляк переслав від себе $10 через Обеднання на визвольну боротьбу.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На Рідну Школу.

Хоч наші українці живуть уже довго на вільній землі Вашингтона, то проте вони не забули про Рідний Край. Навіть при добрій забаві, коли чоловік про все забуває, вони згадують про рідні сторони. Так сталося і цей раз. Приятелі Івана Пеленського, що є предсідником місцевого Українського Дому Громадян, справили йому забаву з нагоди його 50-літніх уродин. Серед веселої забави Михайло Вишиванюк забрав слово і попросив гостей зібрати жертву на Рідну Шкому. Пані Марія Насевич живенько пішла поміж гостей і зібрала $12. Зложили: М. Вишиванюк $3; М. Насевич $2; по $1: С. Сеньків, П. Пеленський, М. Григулик, І. Пеленський, М. Волошин, А. Колодій, В. Пеленський. Гроші вислано через Обеднання.

Безприкладна ввічливість.

До мешкання приходить розбійник і, прицілившися до господаря з револьверу, каже:

— Гроші, або життя!

На те господар:

— На жаль, грошей не маю, але щоб ви не вийшли від мене з порожніми руками, то скочу негайно до сусіда й позичу для вас кілька долярів.



ТАВРУЮТЬ СЕБЕ САМІ.

На побережжі моря в Лонґ Бічу, в Каліфорнії, появилися Берніс Гибсон і Беті Брейнард з символами студентських орґанізацій, випаленими на своїх плечах. Вони виліпили собі грецькі букви плястром, дали собі плечі обсмалити сонцю, а коли зняли плястер, грецькі букви виступили ясно на тлі осмаленого тіла.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(117)



Виплакавшись, Анета відітхнула лекше. Правда, вона не відзискала через те надії на якийсь рятунок, але, виплакавшись, вже навіть менше боялася смерти. Але Джейн так скоро не піддавалась. Вона, щоправда, смерти боялася менше від Анети, але за те було в неї більше завзяття боротися. „Стрівай, ми ще попробуемо втечі", потішала вона Анету.



Нагло Анета обняла її кріпше і рівночасно прошептала: „тихо". Обі жінки втихли й рівночасно почули на верху виразні кроки якоїсь особи. По хвилі в отворі показалася особа кавуру. „Виходіть сюди!" — закричав кавуру. „Ви обі". Анеті завмерло серце, а Джейн проговорила: „Не піддавайся так довго, як довго ще живеш".



„Та я не піддаюся", промовила зрезиґновано Анета. „Але чи це що поможе? Я знаю, що ми помремо; ще цеї ночи зроблять нам кінець. Але я не піддаюся, пані Джейн". Джейн іще раз стиснула Анету і почала по щаблях драбини спинатися вгору. Кожний щабель видався їй один крок ближче смерти. Та добре бодай, що вона спиналася вгору, а не вниз, бо це їй здавалосяб, що сходить у пекло.



Як тільки станула на верху плоского даху, вона відразу пізнала того самого кавуру, що її схопив. „Чогож ти тепер від нас хочеш, Оґдлі", промовила Джейн, удаючи, що цілком його не налякалася. „Чи ти хочеш нас випустити?" „Змовчи", відворкнув Оґдлі. „Ви обі тепер підете перед обличчя Кавандаванда. Він звелів мені вас привести".